

Belgia

Belgia allikakaitse seadus¹

Art 2. Allikakaitse õigust saavad kasutada käesoleva seaduse artiklis 3 nimetatud isikud ning alljärgnevad isikud:

- ajakirjanikud, kes iseseisvalt või palgalistena tegutsevad, samuti juriidilised isikud, kes regulaarselt ja otseselt tegelevad informatsiooni kogumise, toimetamise, tootmise ja levitamise meedia kaudu avalikes huvides.
- toimetuse kaastöötajad on isikud, kes oma funktsiooni kaudu saavad teadlikuks informatsioonist, mis võimaldab tuvastada allikat ning selle kaudu vastavt informatsiooni toimetada, toota või levitada.

Art 3. Artiklis 2 nimetatud isikutel on õigus vaikida oma informatsiooni allikast, välja arvatud artiklis 4 nimetatud juhtudel. Neid ei saa sundida avaldama oma informatsiooni allikat ja teatavaks tegema kogu teavet, selle registreerimist ja dokumenti, mis võimaldab teha järgnevat:

- informaatorite identiteedi paljastamine;
- informatsiooni olemuse ning päritolu avalikustamine;
- teksti või audiovisuaalse teose autori identiteedi avalikustamine;
- dokumentide sisu paljastamine ulatuses, mis võimaldab identifitseerida informaatorit.

Art 4. Artiklis 2 nimetatud isikuid võib sundida oma allikaid avaldama ainult kohtuniku nõudmisel, kui seda nõudmist õigustab raske kuriteo toimepanemise oht, mis on suunatud ühe või mitme isiku kehalise puutumatus vastu, seal hulgas karistusseadustiku² artiklis 137³ näidatud süüteod. Lisaks tuleb täita alljärgnevad kumulatiivsed tingimused:

- küsitud informatsioon omab kuriteo ärahoidmiseks määravat tähendust,
- küsitud informatsiooni ei ole võimalik saada ühelgi teisel viisil.

Art 5. Abinõud või meetmed, mis võetakse kasutusele juurdlustes, läbiotsimistes, arestimistes, telefoni pealtkuulamisel ja registreerimisel, ei või puudutada informatsiooniallika andmeid ja artiklis 2 nimetatud isikuid, välja arvatud juhtudel, kui need andmed puudutavad artiklis 4 näidatud erandeid ning nende avaldamine vastab seal toodud tingimustele.

Art 6. Artiklis 2 nimetatud isikuid ei või karistusseaduse artikkel 505 kohaselt jälitada, kui nad teostavad oma õigust oma informatsiooniallikaid mitte avalikustada.

Art 7. Kui tegu on ametisaladuse rikkumisega, siis artiklis 2 nimetatud isikuid ei või jälitada karistusseaduse artikkel 67 lõike 4 kohaselt, kui nad teostavad oma õigust mitte avaldada oma allikaid.

¹ Belgia allikakaitse seadus. Loi relative à la protection des sources journalistiques. Internetis: <http://www.agjpb.be/ajp/communiqués/secretsources170305.php#loi>.

² Belgia karistusseadustik. Code Penal. Internetis:

http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?DETAIL=1867060801%2FF&caller=list&row_id=1&numero=2&rech=4&cn=1867060801&table_name=LOI&nm=1867060850&la=F&dt=CODE+PENAL&language=fr&fr=f&choix1=ET&choix2=ET&fromtab=loi_all&trier=promulgation&chercher=t&sql=dt+contains+%27CODE%27%26+%27PENAL%27and+actif+%3D+%27Y%27&tri=dd+AS+RANK+&imgcn.x=41&imgcn.y=12.

³ Belgia karistusseadustiku artiklis 137 nimetatud erandid on:

Terroristlik rünnak, mis võib kahjustada mõnda riiki või rahvusvahelist organisatsiooni ning mis on toime pandud tahtlikult eesmärgiga hirmutada rahvast, sundida avalikku võimu või rahvusvahelist organisatsiooni täitma või saavutama mõnda tegu või mille eesmärk on tõsiselt destabiliseerida või hävitada riigi või rahvusvahelise organisatsiooni poliitilisi, konstitutsioonilisi, majanduslikke või sotsiaalseid alusstruktuure; tahtlik tapmine või tahtlik kehavigastuse tekitamine; ulatuslik lammutamine või hävitamine; õhusõiduki kaaperdamine; tegu, mis seisneb pettuse, vägivalla või ähvardusega veesõiduki oma valdusesse võtmises; lõhkeainetega seotud kuriteod; merekaubanduse ja kalastusega seotud kuriteod, mis võivad seada ohtu inimelud; relvatootmise ja -kaubandusega seotud kuriteod; bakterioloogiliste relvade või toksiinide tootmise ja hoidmise, samuti nende hävitamisega seotud kuriteod. Lisaks loetakse terrorismiaktiks ülejutuse esilekutsumist, mis kahjustab infrastruktuuri, transpordisüsteemi, avalikku või eraomandit, mis seab ohtu inimelud või toob kaasa suured majanduslikud kahjud, teiste transpordivahendite tuuma- ning keemiarelvade kaaperdamine, tootmine, omamine, omandamine, transport ja majutus, selliste ainete levitamine, mis seaks ohtu isikute elud, samuti keemiarelvade uurimine ning arendus. Selliste ainete levitamine, mis võiks seada ohtu inimelud, vee või elektriga varustamise või mõne muu loodusressursi segamine või rikkumine, kui see seab ohtu inimelud. Samuti kui ähvardatakse eeltoodud tegusid toime panna.

Itaalia

Ajakirjaniku allika saladuses hoidmise kohustus tuleneb Itaalia isikuandmete kaitse seadusest⁴. Artikkel 136 sätestab ajakirjanduslikul eesmärgil ning teistel väljendusvabaduslikel eesmärkidel isikuandmete töötlemise reeglid. Vastav säte kohaldub isikutele, kes on professionaalsed ajakirjanikud, on registreeritud väljaandjate registrisse või vastavalt 1963. a. seadusele nr 69 ametialasesse registrisse või isik, kes ajutiselt avaldab või levitab artikleid, arvamusalugusid ja teisi mõttevabaduse väljendusi, samuti artistilise eneseväljendusega tegelev isik. Isikuandmete kaitse seaduse artikkel 138 kohaselt, kui soovitakse teada isikuandmete päritolu, kehtib saladuse hoidmise kohustus uudises sisalduva allika ulatuses.

Itaalia kriminaalmenetluse koodeksi artikkel 200 sätestab, et tunnistust andma ei tohi sundida isikuid, kellel on oma ameti- või töökohast tulenevalt vastav õigus, välja arvatud juhtudel, kui selline kohustus võib tuleneda kohtus. Ütlusi andma ei tohi sundida:

Vaimulikke, kelle põhikiri ei lähe vastuollu Itaalia õiguskorraga, advokaate, eradetektiivide, tehnilisi konsultante ja notareid, arste, kirurge, farmatseute, ämmaemandaid ja kõiki teisi, kes ametialaselt tegelevad tervise valdkonnaga, lisaks neid isikuid, kelle suhtes tunnistatakse seaduslikku õigust keelduda ütluste andmisest vaikimiskohustuse tõttu. Kui kohtunikul on põhjendatud kahtlus, et ütluste andmisest keeldumine on alusetu, siis näeb ta ette vajalikud vahendid. Kui leiab kinnitust, et keeldumine oli alusetu, siis peab antud isik tunnistusi andma.

Eelnevalt esitatut rakendatakse ajakirjanikele, kes on kantud ametialasesse registrisse isikute nimede suhtes, kes on vastavaid ajakirjanikuga olnud teabe andmisel usaldussuhe. Kui antud teave on õigusrikkumise tõendamiseks asendamatu ja teabe õigsust saab kontrollida ainult allikat paljastades, siis kohustab kohtunik ajakirjanikku oma informatsiooni allikat avaldama.

Holland

Hollandi valitsus kiitis detsembri alguses heaks ajakirjanike allikate kaitse eelnõu⁵, mis peaks ajakirjanikele tulevikus andma seadusliku õiguse kaitsta oma allikaid. Uus seadus ei anna mitte ainult õiguslikku selgust ja kindlust, vaid tunnustab ka ajakirjanike erilist positsiooni ühiskonnas.

Pressivabadus ning allikakaitseõigus käivad käsikäes, sest allikal võivad olla isiklikud põhjused, miks ta soovib jääda konfidentsiaalseks ning sellist õigust tuleb austada. Samas ei ole allikakaitse õigus absoluutne. Sellise õiguse kasutamise võib üles kaaluda näiteks riiklik julgeolek. Lõppkokkuvõttes otsustab kohus, kas ajakirjanikel on õigus allikakaitse õigusele.

Hollandi Justiitsministeerium, kes eelnõu välja töötas, otsustas mitte anda ranget ajakirjaniku definitsiooni, nii on kõigil võimalus kasutada õigust väljendus- ning pressivabadusele. See tähendab, et nii professionaalsed ajakirjanikud kui ka blogijad – kelle eesmärk on osaleda pidevalt avalikus debatis ja ka need, kes satuvad avalikku debatti juhuslikult – saavad kasutada oma õigust allikaid mitte avaldada. Eelnõu ei erista vana ning “uut” meediat. Oluline on, kas informatsiooni avalikustati väiksele või suurele inimgrupile.

Eelnõu keskendub sellistele ajakirjaniku tegevustele, mis vajavad kaitset; eelkõige on rõhk informatsioonil, mille ajakirjanik sai oma tööülesandeid täites, eriti uudislugusid tehes kogutud informatsioonil. Isikul, kes informatsiooni avaldab, on esmalt tsiviilõiguslik vastutus avaldatu sisu osas. Kui on vajalik otsustada, kas ajakirjanikul on õigus oma allikaid kaitsta, siis võib kohus vaadelda ka ametialaseid eetika reegleid. Näiteks, kas ajakirjaniku seisukohta kohta on toetavat infot, kas info on kontrollitud, kas seda kinnitavad teised allikad ja kas teised osapooled on saanud oma seisukohta väljendada.

Allikakaitse õigusest on tehtud erandeid ja mitte ainult kuritegude ennetamise eesmärgil, nagu Hollandi Ajakirjanike Ühing pakkus. Ministeerium ei toetanud ühingu seisukohta, sest nende

⁴ Itaalia isikuandmete kaitse seadus. Internetis:

<http://www.garanteprivacy.it/garante/navig/jsp/index.jsp?folderpath=Normativa%2FItaliana%2FI+Codice+in+materia+di+protezione+dei+dati+personali>.

⁵ Hollandi Justiitsministeeriumi pressiteade. Internetis:

<http://english.justitie.nl/currenttopics/pressreleases/archives-2009/91204the-dutch-government-statutory-regulation-concerning-the-protection-of-journalist-sources.aspx?cp=35&cs=1578>.

arvates on erandite tegemine vajalik olukorras, kus tegu on kaaperdamise või pantvangi võtmisega või teiste sama tõsiste kuritegude lahendamisega. EIÕK loetleb sarnaselt ministeeriumi seisukohaga erandid, millal ajakirjanik peab oma allikad avaldama.

Samas jätkatakse teiste sunnivahendite nagu läbiotsimise ja aresti kasutamist sarnaselt hetkel kehtiva korraga. Vastavale ametkonnale on tehtud juhis, kuidas kasutada sunnivahendeid ja millistel juhtudel on ajakirjanikel õigus toetuda allikakaitse õigusele. Sarnaselt mõnede teiste elukutsetega – notarite, advokaatide, arstide ja vaimulikega –, vähendatakse aresti aega.